

Totuuden Suomi-viholliskuvat ja ihanteellinen karjalais- suomalainen kommunisti

Johdanto

Ei ole kumma jos Suomen nuoriso, jota on niin nurjasti kohdeltu, joka tällä kertaa elää suuressa taloudellisessa ahdingossa, työttömyyden ja nälän kourissa, kohottaa toivoen katseensa Neuvostojen maata – todellista nuorison maata kohden. *Totuus* 5.10.1940.

Tuo Sampo, joka vielä äsken loi meille onnea ja hyvinvointia, on nyt nopeasti saatava jauhamaan tuhoa ja turmaa maamme kimpuun hyökänneelle viholliselle, saksalais-suomalaisille fascistilaumoille, jotka hävittävät ja raiskaavat kultaista kotiseutuamme, rakkaan suuren synnyinmaamme raja-alueita. *Totuus* 13.8.1941.

Neuvostokarjalaisesta sanomalehdestä otetut sitaatit maalaavat Suomesta synkän ja uhkaavan maan, joka tekee pahaa niin omille kuin neuvostokarjalaisille kansalaisille. Retoriikka on niin voimakasta, että voidaan puhua viholliskuvan rakentamisesta. Toisin kuin voisi luulla, viholliskuvat eivät aina vaadi syntyäkseen sotatilaa, vaan ne ovat usein alun perin tarkoituksellisesti tuotettuja ja sittemmin kulttuurissa uusintettuja. Näin oli erityisesti Neuvostoliiton kontekstissa, jossa viholliskuvat olivat keskeinen politiikan väline. Bolševikit puhdistivat poliittisen kentän vastustajistaan taitavan propagandan avulla, johon kuuluivat olennaisesti viholliskuvat.¹ Viholliskuvilla onkin monia eri käyttötarkoituksia: niiden avulla ohjaillaan kansan mielipiteitä, voitetaan vaaleja ja käydään sotia. Yksi erittäin keskeinen viholliskuvan

vaikutus voi kuitenkin jäädä itse kuvan luojaltakin pimentoon: viholliskuvilla nimittäin rakennetaan, tahtomatta tai tarkoituksettisesti, myös omakuvaa. Yllä olevissa sitaateissa Neuvostoliitto näyttäytyy positiivisessa, jopa jumalallisessa valossa Suomen oloihin nähden. Vaan miten määritellä vihollinen ja omakuva toistensa vastakohtiksi, kun kohteet jakavat kielen, kulttuurin, historian sekä liikkuvan rajan? Tämän ongelman edessä seisoivat neuvostokarjalaisen sanomalehden, *Totuuden*, toimittajat huhtikuussa vuonna 1940.

Artikkelissani tarkastelen Suomesta ja suomalaisista Neuvosto-Karjalassa ilmestyneessä *Totuus*-lehdessä esitettyjä viholliskuvia talvisodan loppumisesta jatkosodan ensi askeliin vuosina 1940–1941. Lehdestä on löydettävissä erilaisia viholliskuvia, jotka jaotellaan myöhemmin artikkelissa neljään viholliskuvatyyppiin. Viholliskuvista nousee esiin erilaisia vastakkainasetteluja, joiden avulla saadaan vihjeitä *Totuuden* toimittajien omasta neuvostokarjalaisesta viiteryhmästä, tai oikeammin siitä, millaisena se haluttiin mediassa nähdä. Neuvosto-Karjalan alue koki 1930-luvulta 1940-luvulle valtavan määrän erilaisia muutoksia rajan siirtämisestä uudenlaisen kansallisuuden esiintuloon, rauhasta sotaan ja takaisin rauhaan peräti kahdesti. Tutkimukseni aikavälillä alueella sijaitti Karjalais-suomalainen sosialistinen neuvostotasavalta (KSSNT). KSSNT:n alue muodostui entisestä Karjalan autonomisesta sosialistisesta neuvostotasavallasta (KASNT) sekä Suomelta Moskovan rauhassa saaduista alueluovutuksista Karjalan kannaksen osaa lukuun ottamatta.² KSSNT perustettiin talvisodan loppuratkaisuna, mutta sen ei ollut tarkoitus olla lopullinen ratkaisu. Neuvostojohdon salaisena päämääränä oli suurella todennäköisyydellä Suomen liittäminen Neuvostoliittoon, eli vasta luotuun KSSNT:aan Baltian mallin mukaan. KSSNT perustettiin hätäratkaisuna Neuvostoliiton johtajan Josif Stalinin talvisodassa ryvettyneen maineen pelastamiseksi. KSSNT:lla oli oma kommunistisen puolueen osastonsa, jonka keskuskomitean sihteerinä toimi venäläinen Gennadi Kuprijanov.³ Historiantutkija Markku Kangaspuro kuvailee hyvin Neuvosto-Karjalan kohtaloa: ”Karjalan kansallisen autonomian synty, kehitys ja lakkaut-

taminen eivät johtuneet ensisijaisesti sen sisäisestä kehityksestä. Muutokset Moskovan politiikassa oli joka kerta ratkaiseva, muutoksen liikkeelle pannut voima.”⁴

Viholliskuvia analysoidessani käytän muun muassa kansainvälisen politiikan emeritusprofessori Vilho Harlen, historiantutkija Marja Vuorisen sekä psykologian professori Louis Oppenheimerin esittelemiä viholliskuvateorioita. Artikkelini punainen lanka rakentuu ajatukselle siitä, että viholliskuva luodaan oman itsen tai oman ryhmän vastakuvaksi. Toiseustutkimuksen mukaan omat negatiiviset ominaisuudet voidaan ulkoistaa toisista muodostettuun vastakuvaan omakuvan suojelemiseksi. Ensimmäisenä ajatuksen hyvien ja pahojen ominaisuuksien liittämistä itseen ja toisiin on esittänyt pioneeripsykologi C. G. Jung, joka nimitti omakuvaa ”persoonaksi” (”persona”) ja vastakuvaa ”varjoksi” (”shadow”). Vuorinen toteaa, että toiseuttamisen prosessi voi alkaa konkreettisista esimerkeistä, mutta eskaloituu helposti arkityyppiseen hyvä-paha-vastakkainasetteluun. Harlen mukaan toisesta tulee vihollinen, kun vastakkainasetteluun aletaan liittää arvottavia ominaisuuksia. Tällöin erottelu meidän ja heidän välillä syvenee, ja toisesta muodostuu omalle ryhmälle uhka, vihollinen. Jungin mukaan vihollisen ilmeneminen on kollektiivinen ilmiö, johon vaikuttaa suuresti sen sosiaalinen ulottuvuus.⁵

Viholliskuvien luominen on luonnollinen osa oman identiteetin rakentamista, sillä ihmisillä on tapana jäsentää maailmaa binäärisesti vastaparien kautta – me ja muut, hyvä ja paha, ystävä ja vihollinen.⁶ Toisin sanoen viholliskuvia tutkimalla on mahdollista tutkia myös ryhmän omakuvaa, joka kertoo, millaisena oma ryhmä nähdään tai halutaan nähdä. Neuvostoliitossa binäärinen ajattelu asettui osaksi venäläisen ulkopoliittisen kulttuurin traditiota, jota ylläpitivät vastakkainasettelut meidän ja muiden, idän ja lännen, Venäjän ja Euroopan välillä. Kahtiajakautunut maailmankuva korostui erityisesti bolševikkien ideologiassa, jossa työ ja pääoma muodostivat keskeisen vastaparin. Bolševikkien viholliskäsitystä voidaan täten kuvailla antagonistiseksi.⁷ Tulen artikkelissani syventymään viholliskuvien rooliin karjalais-suomalaisen kansalaisuuden rakentajana primääriaineistostani nou-

sevien vastaparien avulla. Millaisia ominaisuuksia haluttiin liittää ”meihin” ja ”muihin” tilanteessa, jota leimasivat valtava poliittinen takinkääntö, sota sekä hallinnollinen uudistus?

Primäärilähteenä artikkelissani on *Totuus*-sanomalehti, joka perustettiin KSSNT:n kommunistisen puolueen ja Petroskoin kaupunkikomitean äänenkannattajaksi. Se alkoi ilmestyä 10.4.1940 alkaen. Lehti oli tasavallan johtava aluelehti, ja täysin suomenkielinen. Vain vielä kaksi vuotta aiemmin vainottuna ollut suomi oli toinen KSSNT:n pääkielistä venäjän rinnalla. *Totuuden* toimituskunta koostui sen edeltäjän, karjalankielisen *Sovetskoj Karelia* [Neuvosto-Karjala] -aluelehden toimituksen 26:sta *Totuuteen* siirretystä työntekijästä. Vastaavaksi toimittajaksi valittiin karjalainen Mihail Melentjev ja varatoimittajaksi Yrjö Linko eli suomalainen kommunisti Antti Hyvönen, jonka Otto Wille Kuusisen poika Esa Kuusinen korvasi vuoden kuluttua. Melentjeviä sijaisti marras-joulukuussa 1940 A. Viholainen. *Totuutta* tekemässä olivat lisäksi lukuisat aluetoimittajat sekä kirjeenvaihtajat. *Totuus* ilmestyi tutkimusaikavälilläni kuutena päivänä viikossa, tiistaista sunnuntaihin harvoin poikkeuksin. Lehden painomääräksi päätettiin 5000 kappaletta. Nelisivuinen *Totuus* täyttyi tasavallan uutisista, kommunistisesta propagandasta ja agitaatiosta, maataloustöiden ja tehdastuotannon seurannasta sekä ulkomaan raportoinnista. Sodan alun jälkeen lehdessä tapahtui nopea sävyn vaihto, ja sen sivuille tuli taistelukuvaus ja raportteja rintamalta sekä runsaasti sotapropagandaa.⁸

Totuus syntyi uuden hallinnollisen alueen keskiöön tilanteessa, jossa yllättävää muutosta yritettiin kiireesti toimeenpanna. Neuvostoliitossa media ei suinkaan ollut passiivinen sivustaseuraaja, vaan aktiivinen ja tärkeä politiikan toimija. Niinpä *Totuuden* tehtävänä oli omalta osaltaan konstruoida Karjalais-suomalainen SNT lukijoiden keskuuteen. KSSNT:n etabloimisen yhteydessä oli otettu käyttöön käsite ”karjalais-suomalainen kansalainen”. Venäjän tutkimuksen professori Timo Vihavainen on kuvaillut kansojen poliittista yhdistämistä eriskummalliseksi. Vain vielä kaksi vuotta sitten väite karjalaisen ja suomalaisen kansan sukulaisuudesta oli ollut rangaistava. Tämä juonsi juu-

rensa 1930-luvulle, jolloin venäläinen nationalismi nosti Stalinin politiikan myötä päätään Neuvostoliitossa. Tämä näkyi vähemmistökansallisuuksien, kuten suomalaisten, vainoamisena. Suomalaisuus puhdistettiin pois Neuvosto-Karjalasta 1930-luvun puolivälistä lähtien, minkä seurauksena suomen kieli ja kulttuuri hävitettiin, ja tilalle nostettiin karjalan kieli. Niinpä KASNT:aa rakentaneista suomalaisista punaisista maalattiinkin yhtäkkiä sisäisiä vihollisia, joiden kanssa ei sopinut veljeillä.⁹ Vuonna 1940 taas koettiin Vihavaisen sanoin ”dialektinen kumoamisen kumoaminen”¹⁰, muutos ääripäästä toiseen, kun suomalaisuus palautti asemansa Neuvosto-Karjalassa. Oma, nyt ”karjalais-suomalainen” ryhmä olikin siten yhtä lailla *Totuudessa* rakentamisen kohteena nuoren tasavallan lisäksi. *Totuus*-lehdistä on pääteltävissä, että suomenkielistä kulttuuria yritettiin epätoivoisesti elvyttää 1930-luvun vainojen jäljiltä. Neuvostoliitossa kulttuurin tuli kuitenkin palvella poliittisia tavoitteita, mikä tietenkin rajoitti suomenkielisen kulttuurin varsinaista kukoistusta. Tämän lisäksi sitä toki haittasi koulutettujen suomalaisten kommunistien harvalukuisuus.

Oli poikkeuksellista, että kansallisella neuvostotasavallalla oli Neuvostoliiton rajan ulkopuolella samaa kansallisuutta edustava porvarillinen valtio.¹¹ Konfliktien ja epäluulon leimaamassa ulkopoliittisessa tilanteessa oli irtauduttava rajanaapuri Suomesta, jotta pystyttiin ylläpitämään kansalaisten taisteluintoa, ja toisaalta perusteltava Karjalais-suomalaisen neuvostotasavallan autenttisuus. Suomalaisten rivikansalaisten esittäminen vihollisina oli kuitenkin Neuvostoliitolle hyvin kiusallista. Kommunistisen propagandan mukaan koko maailman työväki seisoi yhtenä rintamana vastustaen sortajiaan ja haluten liittyä Neuvostoliiton vapaiden kansojen yhteyteen. Todellisuus kuitenkin tarjosi kylmää kyytiä: suomalaiset työläiset taistelivat Neuvostoliittoa vastaan ja siis uhrasivat henkensä, jotta yhteinen tulevaisuus ei toteutuisi.¹² Kommunistisen ideologian lisäksi Suomen kansan esittämisessä oli otettava huomioon myös lyhyen aikavälin poliittiset tavoitteet. Koska Neuvostoliiton johto suunnitteli Suomen liittämistä Karjalais-suomalaiseen SNT:aan, oli välttävää teke-

mästä suomalaisista liian hirveää viholliskuvaa. Samaan aikaan sotapropagandan tarpeiden mukaista oli kuitenkin vihollisotilaiden leimaaminen sellaisella tavalla, että kotirintama tuntisi sotaponnistelujen olevan vaivan arvoisia. Millaista viholliskuvaa *Totuudessa* siis voitiin suomalaisista esittää, jottei se sotisi korkeampaa tarkoitusta vastaan?

Suomi ja suomalaiset *Totuudessa*

Totuuden tekijöiden ei suinkaan tarvinnut nyhjäistä tyhjästä, mitä tuli rajanaapurista esitettyihin viholliskuviin. Suomen sisällissodan jälkimainingeissa moni punaisten puolella taistellut oli paennut Neuvostoliittoon ja päätynyt rakentamaan Karjalan autonomista sosialistista neuvostotasavaltaa, jossa he olivat jatkaneet vallankumouksellisen propagandan levittämistä sekä vastustajiansa, Suomen valkoisten mustamaalaamista. 1920-luvun alussa Suomi esitettiin Neuvosto-Karjalassa peräti verivihollisena ja Suomen valkoiset verenhimoisina lahtareina. Tämä kuva juontui sisällissodan lisäksi nk. heimosotaretkistä, joita valkoiset suomalaiset oikeistoaktivistit tekivät 1920-luvun taitteessa. Suomalaisen sotaretket Neuvosto-Karjalaan toimivat Neuvostoliitolle todisteena siitä, että Suomi oli vakavasti otettava vihollinen, joka neuvostopropagandan mukaan havitteli siirtomaata itärajan takaa. Tämä narratiivi vahvistui edelleen 1930-luvun neuvostomediassa, kun ulkomaita kohtaan suunnattiin sotaisia propagandakampanja. Suomi esitettiin yksiselitteisesti aggressiivisena vihollisena, joka valmistautui vastavallankumoukselliseen hyökkäykseen KASNT:n tuhoamiseksi.¹³ Neuvosto-Karjalassa oli siis 1940-luvulle tultaessa jo totuttu ideaan Suomen uhkasta ja vihollisuudesta.

Totuuden Suomi-viholliskuvia on syytä tarkastella myös määrittäen. Suomi ei ollut kirjoittelun keskiössä, vaan yleensä tekstien sisällöt keskittyivät omaan Karjalais-suomalaiseen SNT:aan, ja sodan alun jälkeen pääroolissa oli usein Saksa. Voin kuitenkin todeta, että Saksan jälkeen Suomi sai eniten huomiota lehdissä

sota-aikana, ja Suomi mainittiin useasti myös sotaa edeltävässä kirjoittelussa – mutta usein sivulauseissa. Sekä vuoden 1940 että 1941 *Totuus*-lehdissä Suomi tai suomalaiset mainittiin enimmillään yhdeksän, alimmillaan nolla kertaa yhtä lehteä kohden. Suomi-mainintojen määrään vaikuttivat ajankohtaiset tapahtumat sekä Suomen ulko- ja sisäpolitiikka. Vuonna 1940 Suomi-mainintojen määrä kohosi esimerkiksi rautatieläisten päivän, KSSNT:n vaalien sekä Suomen ja Saksan tekemän kauttakulkusopimuksen yhteydessä. Vuonna 1941 sodan alkaminen nosti selkeästi ja pysyvästi Suomi-kirjoitusten määrää lehdissä. Suomi-mainintoja kertyi sodan alkamisen jälkeen vähintään kolme jokaista lehteä kohden.¹⁴ Toisin kuin voisi olettaa, Suomi-maininnat eivät keskittyneet *Totuuden* viimeisellä sivulla ilmestyneiden ulkomaa-
nuutisten alle, vaan niitä löytyi lehden jokaiselta sivulta, ja vieläpä suhteellisen tasaisesti.

Koska *Totuus* oli kommunistisen puolueen lehti, sen esittämät viholliskuvat noudattivat kommunistisen puolueen ideologiaa ja levittivät kommunistista propagandaa. Neuvostoliitossa myös aluelehdet olivat pitkälti keskushallinnassa, joten Suomestakin esitetyt viholliskuvat palvelivat Stalinin poliittista tarkoitusta. *Totuuden* kirjoittelussa näkyy kuitenkin suomalaisten kommunistien kädenjälki, ja kerronta on välillä hämmästyttävän yksityiskohtaista¹⁵, mikä syventää Suomesta esitettyjen viholliskuvien vaikutusta. Näyttää lisäksi siltä, että kohdeyleisön oletettiin tuntevan Neuvosto-Karjalan ja Suomen yhteinen lähihistoria. Onkin erittäin mielenkiintoista tutkia, mitkä ominaisuudet tekivät *Totuudessa* maanmiehestä vihollisen. On tärkeää huomioida, että artikkelissani tutkitaan Suomesta esitettyjä viholliskuvia sekä karjalais-suomalaisuuteen niiden kautta liitettyjä ihanteita sellaisina, kuin *Totuus* ne esittää. Kirjoittelun tenhoa kansalaisten keskuudessa tai esimerkiksi poliittisten päättäjien ajatuksia ei yksin puoluelehdessä voi päätellä.

Totuudessa esitetyt Suomi-viholliskuvat pohjasivat suurelta osin neuvostopropagandassa 1920- ja -30-luvuilla esitettyihin versioihin, mutta nyt mukana oli uunituoretta materiaalia sekä sävyeroja esimerkiksi talvisodasta ja Neuvosto-Karjalan alueelli-

sesta muutoksesta johtuen. Olen tutkinut yhteensä 162 *Totuus*-lehden numeroa: 134 numeroa vuodelta 1940 ja 28 numeroa vuodelta 1941. Ensimmäinen tutkimani lehti, *Totuuden* ensimmäinen numero, julkaistiin 10.4.1940, ja viimeinen tutkimani numero julkaistiin 17.8.1941¹⁶. Vuoden 1940 lehdissä Suomi tai suomalaiset mainittiin yhteensä noin 360 kirjoituksessa, ja vuoden 1941 lehdissä yhteensä noin sadassa kirjoituksessa.¹⁷ Lehdistä on löydettävissä erilaisia Suomesta ja suomalaisista esitettyjä viholliskuvia, jotka olen tässä artikkelissa jäsennellyt neljäksi viholliskuvatyypiksi. Viholliskuvissa on toki esimerkiksi ideologiasta johtuvia päällekkäisyyksiä, mutta viholliskuvien motiivit ja niiden esittämisessä käytetyt tehokeinot ovat tarpeeksi spesifejä tehdäkseen viholliskuvien jaottelusta mielekkään. Olen nimenyt neljä viholliskuvatyyppeä seuraavasti: valkosuomalaiset, vandaalit, kapitalistit ja kansansortajat. Kutakin viholliskuvaa tullaan artikkelissa käsittelemään omassa alaluvussaan yhdessä viholliskuvasta heijastetun vastakuvan kanssa.

Valkosuomalaiset

Kaikkein keskeisin sekä yleisin piirre Suomesta esitettyissä viholliskuvissa oli valkoisuus. Narratiivi valko-Suomesta ja valkosuomalaisista valloitti nuoren neuvostomedian, erityisesti neuvostokarjalaiset lehdet. Niinpä myös *Totuuden* sivuilla seikkailivat siis yleisölle todennäköisesti jo tutut valkosuomalaiset. Valkoisuus terminä kumpuaa sekä Suomen että Venäjän sisällissodista, jotka molemmat käytiin valkoisten ja punaisten välillä. Venäjällä valkoiset olivat sisällissodan hävinnyt osapuoli, kun taas Suomessa valkoiset veivät voiton. Niinpä valkoisuus vakiintui Neuvosto-Venäjällä ja Neuvostoliitossa tarkoittamaan sisällissodan hävinyttä vastustajaa. Koska Suomessa olivat sisällissodan jälkeen vallassa valkoiset, teki se Neuvostoliiton silmissä Suomestakin vihollisen, mistä todistivat edelleen valkoisten tekemät heimosotaretket. Ajan kuluessa valkoisuus kuitenkin sai muitakin merkityksiä, ja siitä tuli lopulta sateenvarjotermi kaikenlaiselle pahalle

sekä vihollisille ideologioille, kuten imperialismille ja tsarismille. Kiitos tästä kuului bolševikkien tehokkaalle propagandalle, joka viholliskuvien avulla pyrki tarkoituksenmukaisesti vaikuttamaan kansalaistensa poliittiseen käyttäytymiseen. Myös *Totuudessa* mainitaan valkosuomalaisten lisäksi esimerkiksi valkopuolalaiset¹⁸. *Totuuden* lisäksi valkoisuutta esiintyi esimerkiksi Neuvostoliiton johtavassa sanomalehdessä, *Pravdassa* [suom. Totuus], joka niin ikään käytti suomalaisista nimitystä ”belofinny”¹⁹, valkosuomalaiset. Valkoisuudesta oli tullut yleinen propagandassa käytettävä väri, jolla maalattiin tarvittaessa tehokkaasti jopa alun perin punaiset, suomalaiset kommunistit.²⁰

Valkosuomalainen viholliskuva oli läpi *Totuuden* yleisin suomalaisista ja Suomesta esitetty viholliskuva. Tästä voidaan vetää kaksi eri johtopäätöstä: valkoisten vihollisuutta haluttiin erityisesti painottaa ja valkoisuus katsottiin erityisen käyttökelpoiseksi retoriikaksi. Valkoisuus oli *Totuudessa* leima, joka jakoi suomalaiset hyviin ja pahoihin, ystäviin ja vihollisiin. Huomionarvoista on, että hyvien ystävä-suomalaisten joukko käsitti myös *Totuuden* kohdeyleisön, siis Neuvosto-Karjalan alueella asuneet suomalaiset ja suomensukuiset. Leimaamalla viholliset juuri valkoisiksi *Totuus* välitti oikeastaan kahdensuuntaista propagandaa. Yhtäältä valkoisuudesta tehtiin vihollinen, ja toisaalta sen vastakohtana toimiva punaisuus toivotettiin tervetulleeksi Neuvostoliittoon. Valkosuomalaisten viholliskuvasta saadaan esiin vastapari valkoinen-punainen, joka voidaan kahdentaa niiden sisällissodista juontuvilla merkityksillä: vastavallankumouksellinen-vallankumouksellinen. Koska *Totuuden* viholliskuvien kohdetta ja vastaanottajia yhdisti sama kansallisuus, oli viholliskuva koottava erityisen hienovaraisesti niin, ettei vahingossa soimattaisi omaa ryhmää. Kansallisuuteen perustuva ulkoinen viholliskuva ei siis tullut kysymykseen, joten ratkaisu haettiin kansallisuuden rajoja muutenkin ylenkatsovasta kommunismista. Viholliskuva valko-Suomesta istutettiin näin kommunistisen propagandan tarkoituksiperään, jossa vastavallankumouksellisuus oli kansanvihollisuutta pahimmasta päästä. *Totuuden* valkoisesta vihollis-

kuvasta voidaan täten peilata ihanteellisen neuvostokansalaisen tärkein piirre: vallankumouksellisuus.

Totuuden jatkosodan aikaisessa propagandassa valkoisuudella oli erittäin tärkeä tehtävä: sen avulla pystyttiin tunnistamaan suomalaiset vihollissotilaat myöntämättä heidän työläisstatusaan. Sanaa käytettiin kuvaamaan paitsi jatkosodan ajankohtaisia vastustajia, myös menneen talvisodan sotilaita. *Totuudessa* talvisotaan esimerkiksi viitattiin fraasilla ”valkosuomalaisia vastaan käydyt taistelut”. Suomalaisista sotilaista puhuttiin lehdissä alin omaa valkosuomalaisina. Oli kuitenkin tapauksia, joissa suomalaiset sotilaat ikään kuin riisuiivat naamionsa, paljastuivat työläisiksi ja lakkasivat olemasta valkoisia. Samalla he myös lakkasivat olemasta vihollisia. Siirtymä vihollisesta ei-viholliseksi tapahtui suomalaisen siirryttyä sotilaasta vangiksi. Suomalaiset sotavangit saivat toisinaan *Totuudessa* propagandatarkoituksessa palstatilaa. Vankien kertomukset toistelivat samanlaista kaavaa, jonka tärkeimpinä teeseinä olivat sodan merkityksettömyys ja kyllästyminen sotimiseen. Tällaisia kohtaloita suotiin suomalaisille rivisotilaille, jotka paljastuivat *Totuuden* mukaan sotaan pakotetuiksi työläisiksi – ei koskaan suomalaisille upseereille.²¹ Valkosuomalaisesta sotilaasta saattoi siis tulla ystävä, jos, ja vain jos hänet esitettiin syyntakeettomana työläisenä, joka oli oikeastaan Neuvostoliiton puolella, rauhan ja järjen puolella, ja halusi lopettaa sotimisen. Tällainen kuva oli erittäin suosittu suomalaisille sotilaille osoitetussa propagandassa, mutta toisinaan se tosiaan löysi tiensä *Totuuteenkin*. Vihollissotilaille suunnatun neuvostopropagandan päätehtävä olikin saada sotilaat antautumaan.²²

Valkosuomalaisille sotilaille voidaan esittää vastakuva: sankarillinen puna-armeijan sotilas. *Totuudessa* painotettiin usein, miten suomalaisten käymä sota oli turhaa ja merkityksetöntä, ja että kansa joutui kärsimään sitä vain herrojen ahneuden vuoksi. Puna-armeijan taistelut taas olivat aina sankarillisia, ja ne liitettiin kirjoittelussa suureen mittakaavaan, kuten neuvostokarjalaisten ja lopulta myös suomalaisten pelastamiseen orjuudesta. 22.6.1941 lähtien Neuvostoliitto kävikin puolustussotaa Saksan hyökkäystä vastaan. *Totuus* katsoi ilman muuta myös suoma-

laisten olevan mukana hyökkäyksessä. Niinpä ainakin talvisotaan verrattuna neuvostopropagandan oli nyt paljon helpompi perustella oman puolen oikeamielisyyttä sodassa moraaliselta kannalta. Pahaa tekevä, syyttä suotta sotiva, toisinaan alistettu valkosuomalainen sotilas saa vastakuvakseen jalon, yhteisen hyvän puolesta uhrautuvan, sankarillisen maataan puolustavan puna-armeijalaisen. *Totuus* täyttyi seuraavanlaisista taistelukertomuksista: ”Muille saarille rynnättäessä vihollinen yritti tehdä raivokasta vastarintaa, joka murrettiin merisotilaiden rohkealla ja päättävällä taisteluliikkeellä. - - Loput pakenivat pakokauhun vallassa heittäen aseensa.”²³ Huomionarvoista on, että poliittisen historian professori Vesa Vareksen mukaan suomalaiset esittivät samankaltaista viholliskuvaa venäläisistä sotilaista. Suomalaisen propagandan mukaan juuri venäläiset olivat alistettuja, piittaamattomia ja kykenemättömiä uhrautumaan.²⁴

Valkoisen ja punaisen vastakkainasettelu oli *Totuudessa* kaiken a ja o. Se juonsi juurensa suoraan Neuvostoliiton luomismyytistä, lokakuun vallankumouksesta, jota pidettiin myös puoluelehti *Totuudessa* näyttävästi esillä. Lehdessä kerrottiin esimerkiksi erilaisten vuosipäivien vietosta ja muisteltiin sisällissodan taisteluja sekä vallankumouksen isää, Vladimir Iljitš Leniniä. Valkoisen ja punaisen vastapari saa valkosuomalaisten viholliskuvassa seurakseen automaattisesti vastavallankumouksellisuuden ja vallankumouksellisuuden vastaparin. Kun siirretään katse sotilaisiin, viholliskuvasta voidaan sodan tarkoitusta tarkastelemalla löytää vielä kolmas vastapari, nimittäin oikeus ja vääräisyys. Neuvostopropaganda oli tutkimusaikavälilläni oman näkemyksensä mukaan oikeudenmukaisessa puolustussodassa, oli kyse sitten talvi- tai jatkosodasta. Puna-armeijan sota oli oikeutettua milloin Suomen uhkaavaa provokaatiota, milloin sen suoraa hyökkäystä vastaan. Suomalaiset taas kävivät vääränlaista sotaa vääristä syistä. Oma ryhmä eroteltiin vihollisesta täyttämällä omat tarkoitukset moraalisella hyveellisyydellä, kun taas viholliseen ulkoistettiin epäilykset siitä, oliko sodankäynti oikeudenmukaista tai merkityksellistä.

Vandaalit

Toinen erityisesti suomalaisiin sotilaisiin liitetty kuva *Totuudessa* oli vandaalimainen viholliskuva. Leimaamalla valkosuomalaiset sotilaat barbaarimaisiksi, tuhotöitä tekeviksi rettelöijiksi voitiin osoittaa vihollisen ruma luonto. Vihollisen arvottaminen huonotapaiseksi ja sivistymättömäksi on viholliskuvien perinteessä tuttu retorinen taktiikka, jolla voidaan osoittaa oman ryhmän paremmuus ja ottaa askel kohti vihollisen dehumanisointia. Vihollisesta muodostuu tällöin usein alkukantainen kuva – voidaan esimerkiksi järkeillä, että vihollisen kanssa ei pysty neuvottelemaan, vaan on käytettävä tämän ”omia aseita”²⁵. Valkosuomalaisten leimaaminen vandaaleiksi kävi *Totuudessa* sanavalintojen lisäksi erilaisilla kertomuksilla, jotka koskivat niin jatkosodan taistelujä, kuin esimerkiksi suomalaisten käytöstä heimosotien aikana. Ominaista *Totuuden* taisteluraporteille olivat muun muassa suomalaisten metelöinti sekä alkoholin käyttö. Suomalaisten joukkojen esiintymistä taivasteltiin, ja paha sai usein palkansa puna-armeijan kädestä.²⁶ Vandaalien vastakuvana onkin arvokkaasti käyttäytyvä neuvostokansalainen, joka on hyvätapainen, sivistynyt ja toimissaan järkevä. Luonteenpiirteisiin kohdistuva vastakkainasettelu on omiaan kohottamaan oman ryhmän itsetuntoa vihollisen kustannuksella. Oppenheimerin mukaan tällaisen arvottamisen avulla voidaan tehokkaasti rakentaa omaa sosiaalista identiteettiä.²⁷

Verrattaessa *Totuuden* sodanaikaista kirjoittelua esimerkiksi suomalaisille sotilaille suunnattujen lentolehtisten kirjoitteluun, voidaan havaita merkittävä sisällöllinen ero. Siinä, missä jälkimmäiseksi mainitut lehdet mässäilivät erityisesti saksalaisten, mutta myös suomalaisten sotilaiden suorittamilla hirmuteoilla, *Totuudessa* sodan julmuuksista kerrottiin suhteellisen harvoin.²⁸ Vihollisen väkivaltaisuus *Totuudessa* oli abstraktimpaa – peloteltiin esimerkiksi, että suomalaiset haluavat orjuuttaa Neuvosto-Karjalan sen sijaan, että olisi yksityiskohtaisesti selostettu vaikkapa siviilien kidutusta. Tähän lienee vaikuttanut ensisijaisesti *Totuuden* kohdeyleisö: siviilien pelottelu suomalaissotilaiden

tekemillä kauheuksilla ei ollut tarkoituksenmukaista. *Totuuden* tavoitteena oli pitää siviilien mieliala korkealla, motivoida heitä kestämaan sotaponnistuksia ja saada heidät tukemaan perheenjäsenten lähettämistä rintamalle. Niinpä ei ollut sopivaa kuvata neuvostokansalaisia valkosuomalaisten julmuuksien uhreina. Muun muassa professori Jeffrey Brooks toteaa, että neuvostopropagandassa laajemminkin oli tapana piilottaa kansan kärsimykset ja antaa ruusuinen kuva esimerkiksi toisen maailmansodan taisteluista. Jos mediassa esitettiin kärsivä kansalainen, tapahtui se paatokselliseen ja isänmaalliseen sävyyn.²⁹ Kerran *Totuudessa* esimerkiksi selostettiin, miten suomalaiset sotilaat olivat kidutaneet neuvostokansalasta, jotta saisivat tältä tietoja. ”Tuskasta huolimatta Ladonin ei sanonut sanaakaan”³⁰, lehdessä todettiin ylpästi.

Vandalimainen viholliskuva on sopiva juuri siviiliyleisölle, sillä se ei välttämättä ole selkäpiitä karmiva, mutta nostattaa silti inhoa ja vihaa vihollista kohtaan. *Totuudessa* esiintyi muutamia tarinoita, joissa valkosuomalaiset syylistyivät esimerkiksi kiduttamiseen tai raakaan tappamiseen, mutta enemmän ja useammin korostettiin valkosuomalaisten aiheuttamia materialistisia vahinkoja. Ennen sodan alkua *Totuuden* sivuilla raportoitiin esimerkiksi paljon talvisodan korjaustöistä. Kirjoituksissa syytettiin suomalaisia sotilaita tehtaiden ja rakennuksien tuhoamisesta. Usein tällaisessa yhteydessä mainittiin, miten suomalaiset olivat varastaneet tuotantolaitteistoja. Ryöstely olikin *Totuudessa* toinen suomalaisten sotilaiden tyypillinen aktiviteetti materiaan kohdistuvien tihutöiden lisäksi.³¹ Rikos siis koski jälleen omaisuutta ihmisten sijasta. Varastelevan ja tuhoavan vandaalin viholliskuvasta voidaan peilata vastakuva: korjaava ja rakentava neuvostosotilas. *Totuudessa* korostettiin luonnollisesti uuden Karjalais-suomalaisen neuvostotasavallan rakentamista, ja siihen liitettiin suuria merkityksiä. Neuvostokansalaisista annettiin aikaansaava kuva, jossa he työskentelivät jopa koko maailman yhteisen hyvän eteen. Sen, minkä vandaali-suomalaiset tuhosivat, neuvostokansalaiset rakensivat entistä parempaan kuntoon. Tämä vastakuva sanoitettiin usein *Totuudessakin*.

Eräs merkittävä narratiivi suomalaisista sotilaista esitetyssä viholliskuvassa oli hieman yllättäen sotataidottomuus, joka oli esillä lehdessä erityisesti jatkosodan alettua. Suomalaiset sotilaat olivat Neuvostoliiton Tietotoimiston³² raporteissa kömpelöitä ja ajattelemattomia pelkureita, jotka ”häilyivät” pakoon ja joutuivat ”hämmingin valtaan” puna-armeijan tehdessä vastahyökkäyksen – suomalaiset hyökkäsivät säännönmukaisesti ensimmäisenä.³³ Erästä suomalaista korpraalia nimitettiin ”sotapukariksi”, mikä kuvastaa hyvin *Totuuden* antamaa esitystä tyyppillisestä suomalaisesta sotilaasta: tämä on riidanhaluinen ja ärsyttävä, mutta päihitettävissä. Mainittakoon, että kuva eroaa merkittävästi talvisodan aikana neuvostopropagandassa esiintyneestä sääliävästä sotilasparasta, jolla ei ollut ruokaa eikä vaatteita.³⁴ Suomalaisen sotilaan vandaalimaisuus saa *Totuudessa* toisinaan koomisen viholliskuvan piirteitä. Koomisessa viholliskuvassa yksittäisestä sotilaasta tulee uhka vasta osana joukkoa, ja silloinkin oma, paremmin järjestäytynyt armeija vie helposti voiton vihollisen tehottomasta laumasta. Tällainen viholliskuva saa oman ryhmän tuntemaan ylemmyyttä ja kasvattaa voitonmahdollisuuksia vastaanottajien mielissä – siis täydellinen viholliskuva siviiliyleisölle.³⁵ Varsinaista huumoria suomalaisten kuvaamiseen käytettiin hyvin harvoin, mutta koomisen viholliskuvan perusaate – vihollisen alentaminen ja oman itsetunnon kohottaminen – oli *Totuuden* Suomi-viholliskuvissa arkipäiväistä.

Tyypillinen *Totuuden* valkosuomalainen sotilas oli siis yhtäältä rähisevä sodanlietsoja, ja kuitenkin samalla sotataidoton, varasteleva tihulainen. Valkosuomalainen pystyi barbaarisiinkin tekoihin, mutta puna-armeija yleensä torjui uhkan. Narratiivin epäjohdonmukaisuuden taustalla oli todennäköisesti kotirintaman yleisön rauhoittelun tarve – suomalaiset olivat todellinen uhka, mutta rintamalla taistelevat pojat, puoliset, isät ja veljet päihittivät heidät helposti. Valkosuomalaisen sotilaan vastakuva on rauhaa rakentava maanpuolustaja, joka toimii järkevästi ja tarkoituksenmukaisesti. Neuvostokansalainen on paitsi sivistyksellisesti valkosuomalaisten vandaalien yläpuolella, myös sotilaallisesti voittoisa, pyrkimyksissään onnistuva ja uhrauksissaan

sankarillinen. Sotataidottomuuden vastakuva sai *Totuudessa* paljon huomiota: puna-armeijan saavutukset niittivät lehdessä paljon palstatilaa, ja niitä suurenneltiin häpeilemättä. Oli tavanomaista, että puna-armeija voitti suomalaisten valtavasta ylivoimasta huolimatta, ja että sen tappiot olivat aina rutkasti vihollista pienemmät.³⁶ Ennen sotaa painotus oli sotamenestyksen sijaan rauhassa. Sodan ja rauhan vastapari määrätti koko Neuvostoliiton omakuvaa toisen maailmansodan kynnyksellä – maa kuvattiin neuvostomediassa ainoaksi rauhan tyyssijaksi keskenään sotivan kapitalistisen maailman keskellä. Karjalais-suomalaisen SNT:n perustaminen liitettiin myös rauhan narratiiviin. Uusi neuvostotasavalta muodosti Leningradin puoluesihteerin Andrei Zhdanovin mukaan Neuvosto-Karjalasta rauhan ja turvallisuuden linnakkeen ja takasi suomalaisten ja karjalaisten ”rauhallisen yhteiselämän ja veljellisen ystävyuden”.³⁷

Sekä valkосуomalaisista että vandaalimaista viholliskuvaa yhdistää se, että ne esitettiin usein suomalaisista sotilaista. Liittämällä vihollinen kommunistisen vallankumouksen myyttiin valkoisen ja punaisen vastaparin kautta, ja sekoittamalla mukaan perinteistä sotapropagandaa ja sanallista mustamaalaamista, saatiin aikaan ennalta tuttu kommunistien viholliskuva, joka *Totuudessa* loi yhteyksiä sisällissotien, heimosotien sekä talvi- ja jatkosotien välille ja alensi suomalaiset sotilaat sivistymättömiksi barbaareiksi. Kaksi edellä esiteltyä viholliskuvaa ammensivatkin paljon sotaista lähimenneisyydestä ja nykyisyydestä. Koska valkосуomalaisuutta, ja tietenkin vandaalimaisuutta esiintyi *Totuudessa* erityisesti sotien kontekstissa, voidaan todeta, että valkосуomalaiset ja vandaalit olivat sodan viholliskuva, joka ruokki itseään jatkosodan alettua. Kapitalistien ja kansansortajien viholliskuvat taas ovat kuin suoraan bolševikkien propagandan käsikirjasta, jossa yksi ja sama vastavallankumouksellisten narratiivi sopii kaikille vihollisille. Tämä narratiivi perustuu Neuvostoliiton kahtiajakoiseen maailmankuvaan, jonka yhdellä puolella ovat kapitalistit ja toisella puolella sosialistit. Yhteiselo ei ole mahdollista, sillä sosialistien ja kapitalistien tavoitteet murskaavat toisensa. Vihol-

liskuvien arkkityyppisyys ei kuitenkaan estänyt niiden värittämistä sinivalkoisilla sävyillä *Totuuden* propagandaa varten.

Kapitalistit

Ei ole lainkaan yllättävää, että Suomikin sijoitettiin Neuvostoliiton maailmankuvassa vihollisen leiriin. Olihan kyse kapitalistisesta maasta, joka esitettiin ulkopoliittikan tarkoitusten mukaan aggressiivisena ja sodanhaluisena Neuvostoliiton alusta Moskovan välirauhaan asti. Oman osansa Neuvostoliiton Suomi-kuvalle tarjosivat lisäksi suomalaiset punapakolaiset, jotka luonnollisesti mustamaalasivat valkoista Suomea. Kapitalistinen viholliskuva esitettiin *Totuudessa* usein Suomen valtiosta ja yhteiskunnasta. Niinpä Suomi ajautui samaan leiriin esimerkiksi Iso-Britannian, Ranskan ja Yhdysvaltojen kanssa. Suurista valtioista puhuttaessa neuvostomediassa kuitenkin tavallisesti sekoitettiin kapitalismiin imperialismia. Toista maailmansotaakin nimitettiin ”toiseksi imperialistiseksi sodaksi” ennen Saksan hyökkäystä Neuvostoliittoon.³⁸ Neuvostoliitossa katsottiin, että kapitalistisen ahneuden takia suurvaltojen imperialistiset tavoitteet törmäävät keskenään, jolloin syntyy luonnollisesti sota. Neuvostoliitto itse sanoutui suurelle osalle irti vihollisuutta ja riistoa edustavasta imperialismista, ja otti mielellään pienten kansojen vapauttajan roolin. Tämän myötä talvisodan kansainvälinen mainehaitta Neuvostoliitolle otettiin maan johdossa huomioon, mikä osaltaan johti sodan nopeutettuun loppuratkaisuun maaliskuussa 1940.³⁹

Suomi ei tutkimallani aikavälillä saanut *Totuudessa* varsinaisen imperialistin viittaa todennäköisesti pienen kokonsa takia. Sitä vastoin Suomi esitettiin lehden talvisota-narratiivissa monipuolisesti sekä länsivaltojen imperialismien uhrina että näiden juonittelevana kumppanina. *Totuudessa* kuvailtiin esimerkiksi, miten ”imperialististen valtioiden yhdistyneet voimat” käyttivät Suomea ”astinlautana” pyrkimyksissään hyökätä Neuvostoliittoon ja Leningradiin.⁴⁰ Suomen pieni koko ei kuitenkaan estänyt imperialistisen retoriikan soveltamista Suomeen. *Totuudessa*

esimerkiksi vihjailtiin, että Suomi haluaisi Neuvosto-Karjalan siirtomaakseen. Lehden kaikkien aikojen ensimmäinen numero lausui pääkirjoituksessaan: ”Suomen valkoiset ovat tavoitelleet Neuvosto-Karjalan anastamista ja alistamista kapitalistisen Suomen sorrionalaiseksi siirtomaaksi.”⁴¹ Lainauksessa tulee hyvin esille, miten läheisessä suhteessa kapitalismi ja imperialismi olivat neuvostopropagandassa – ideologiat esiintyivät päällekkäin tai ne saattoivat olla seurausta toinen toisestaan. Suomen tapauksessa painotettiin kapitalismia, sillä oli uskottavampaa, että pieni Suomi olisi itse imperialismiin uhri kuin varteenotettava valloittaja. Kapitalismilla muun muassa selitettiin Suomen sotaa suurta Neuvostoliittoa vastaan. Kapitalisteja eivät toki olleet sotilaat, mutta nämä toteuttivat kapitalistien tahtoa – joko omien tai ulkomaisten. Suomen kapitalistit olivat yleensä ahneita porvareita, jotka halusivat sotaa siitä saatavan taloudellisen hyödyn vuoksi. Samasta syystä katsottiin *Totuudessa* myöskin Suomen ja Saksan liiton tapahtuneen.

Ahneiden kapitalististen porvarien vastakuvana on antelias sosialistinen työväki. Siinä, missä kapitalistit riistävät kansaansa, neuvostojärjestelmässä kansalaiset haluavat vastakuvan mukaan vapaaehtoisesti antaa itsestään yhteistä hyvää varten. *Totuudessa* tällainen vastakuva oli kesto-suosikki. Lehden koko kolmas sivu täyttyi tavallisesti urhoollisista työläisistä, jotka rikkoivat tuotantoennätyksiä tehokkaalla uurastuksellaan. Työ ei suinkaan ollut ympäripäiväistä raatamista, vaan omien lahjojen sekä tehokkaiden työskentelytapojen hyödyntämistä. Sodan alettua tällaisesta uutisoinnista tuli entistä intensiivisempää, ja kansalaisia kannustettiin yhä parempiin suorituksiin isänmaallisilla iskulauseilla: ”Kansan kaikki voimat murskaamaan vihollista!”⁴² Lisäksi uutisoitiin rahalahjoituksista, joita ylpeät työläiset olivat tehneet. Kaikenlainen vapaaehtoinen maanpuolustustyö sai palstatilaa lehdessä. Kaikista Suomi-viholliskuvista peilatuista vastakuvista oli epäitsekkiään, Neuvostoliitolle omistautuvan sosialistin kuva kaikkein tärkein. *Totuudessa* sanoitettiin tällaista vastakuvaa alin omaa, ja kansalaisia kehoitettiin senkaltaiseen käyttäytymiseen. Neuvostoliitto sai todellakin tehtyä uskomattoman ponnistuksen

yllätyshyökkäyksen edessä, ja maa onnistui mobilisoimaan tuotantokapasiteetin nopeasti.⁴³

Kapitalistinen Suomi-viholliskuva kuvasi *Totuudessa* erityisesti suomalaista yhteiskuntaa. Ahneet kapitalistit olivat luo-
neet yhteiskuntajärjestelmän, joka oli *Totuuden* mukaan mat-
kalla kohti tuhoa. Suomesta maalattu kuva oli synkkä, ja se vain
paheni sodan alkamisen jälkeen. Suomen työläisten tulevaisuus
oli masentava ja epätoivoinen. *Totuudessa* raportoitiin, että
ruuan saanti oli vaikeaa, työttömyys kasvoi ja inflaatio nosti
hintoja niin, että työläisillä ei ollut varaa tyydyttää ”vaatimatto-
mimpiakaan elämäntarpeita”⁴⁴. Kapitalistista systeemiä oli sitä
paitsi *Totuuden* mukaan pidettävä väkisin pystyssä. Erään lehteen
kirjoittaneen työläisen mukaan kapitalistisissa maissa, mukaan
lukien Suomessa, ei ollut vaalioikeutta kuin rikkaille, kapitalis-
tisen järjestelmän kannattajille. Työläiset olivat kuulemma liian
köyhiä päästäkseen äänestämään ja äänestysikäraja oli korkea,
minkä lisäksi *Totuudelta* ei jäänyt huomaamatta, että kommuniste-
teja oli Suomessa vangittu tai erotettu puolueista.⁴⁵ Kapitalistisen
Suomen vastakuvana oli Neuvostoliiton sosialistinen yhteiskun-
tajärjestelmä. Samalla kun luotiin Suomesta viholliskuvaa, *Totu-
udessa* retosteltiin mielellään oman järjestelmän erinomaisuuu-
della. Suomalaisesta yhteiskunnasta esitetyn kuvan vastakuvana
oli aurinkoinen ja auvoinen sosialismin maa, jossa kaikki saivat
syödäkseen, lasten ei tarvinnut raataa ja työläiset saivat äänestää
toisia työläisiä vaaleissa.

Totuudessa kommunistinen propaganda mahdollisti yhtäai-
kaiset, mutta erilaiset kuvat suomalaisista: oli hyvä työväki, jota
pidettiin melkein oman, karjalais-suomalaisen ryhmän kaltai-
sena ja jolta toivottiin vallankumousta. Sitten oli paha, kapitalis-
tinen eliitti, joka kohteli hyvää työväkeä kaltoin ja piti sitä vallas-
saan. Tällainen kahtiajako ei Suomessa ollut todellisuutta, mutta
Neuvostoliitossa siihen uskottiin. Yhdysvaltalaisen valtiotietei-
den professori Christopher J. Fettweisin mukaan valtiot tyypil-
lisesti yliarvioivat kansannousun mahdollisuuden sellaisissa val-
tioissa, joita he pitävät vihollisinaan. Hän käyttää artikkelissaan
juuri Neuvostoliiton käsitystä kapitalistisista maista esimerkkinä

ilmiöstä.⁴⁶ Myös *Totuus*-lehdessä ilmaistiin uskoa suomalaisen työväen vallankumoukseen. Neuvostoliitossa ja KSSNT:n kommunistisessa puolueessa vaikuttanut suomalainen kommunisti Otto Wille Kuusinen esimerkiksi esitti ”toivorikkaan taistelutervehdyksen” Suomen työväelle lokakuun vallankumouksen vuosipäivänä.⁴⁷ Historiantutkija ja emeritusprofessori Kimmo Rentola havainnollistaa väitöskirjassaan neuvostojohdon vanhentuneet asenteet. Hän kertoo, miten Neuvostoliittoon 1940-luvulla tulleet suomalaiset kommunistit olivat yrittäneet oikaista heitä opettajien neuvostoviranomaisten käsityksiä Suomesta ja suomalaisista punaisista. Neuvostoviranomaiset eivät kuitenkaan uskooneet päivitettyä versiota, vaan suuttuivat miehille.⁴⁸ Punaisen ja valkoisen vihollisuus oli neuvostonarratiivin mukaan ylitysemätöntä, ja tämä muotti haluttiin asettaa myös Suomen valtioon, riippumatta siitä, miten pitkälle sisällissodan kahtiajaosta todella oli vuoteen 1940 mennessä tultu.⁴⁹

Kansansortajat

Kuten ensimmäisen ja toisen viholliskuvan tapauksessa, myös kolmannen ja neljännen viholliskuvan välillä on löydettävissä yhtäläisyyksiä. Kapitalismista seurasi neuvostopropagandan mukaan väistämättä kansan sorto, ja kansan sorron taustalla taas vaikutti kapitalistinen ahneus ja rahallinen hyöty. *Totuudessa* nämä kaksi viholliskuvaa olivatkin usein päällekkäisiä, mutta ratkaisevia eroja on kuitenkin löydettävissä. Kapitalisti oli lehdessä tavanomaisesti taloudellista voittoa tavoitteleva ahne porvari, joka hyväksikäytti työläisten työpanosta, kun taas kansansortajiksi nimitettiin usein nimenomaan Suomen hallitusta ja viranomaisia, joiden vihollisuus kumpusi aggressiivisuudesta, sortavista poliittisista päätöksistä ja väkivaltaista kansalaisia kohtaan. Kansansortajan viholliskuva on Suomi-spesifimpi kuin lähes kaikkiin Neuvostoliiton vihollisvaltioihin sovellettu kapitalistin viholliskuva. Vaikka muissakin kapitalistisissa maissa eittämättä sorrettiin kansalaisia neuvostopropagandan mukaan, *Totuudessa*

kansansortajan viholliskuvaa rakennettiin ensisijaisesti Suomen hallituksen poliittisten päätösten sekä Suomen viranomaisten tekemisten perusteella. Niinpä viholliskuvassa nousivat esiin Suomen päivänpolttavat tapahtumat, jolloin kansansortajista muodostui tulkintani mukaan kaikkein ajankohtaisin, ja siten kaikkein todenmukaisin, viholliskuva.

Totuus seurasi hämmästyttävän yksityiskohtaisesti Suomen politiikkaa, ja tarttui työläisten asemaa heikentäviin päätöksiin, kuten ruuan sääntelyyn, palkkapolitiikkaan tai veroihin. Esimerkiksi Suomen hallituksen toukokuussa 1941 säätämä valtalaki sai *Totuudessa* huomiota, kun lehti katsoi, että valtalain avulla Suomen hallitus sai ”rajoittamattomat valtuudet väestön taloudelliseen kuristamiseen”⁵⁰. Kansansortajien viholliskuvassa tulee erityisesti esiin Suomen hallituksen aggressiivisuus. Hallitus jyräsi kansalaisten tahdon ”ohranan” avulla. *Totuudessa* kirjoitettiin, miten poliisi hajotti väkivaltaisesti työväen mielenosoituksia, joukkopieksi kansalaisia ja jopa surmasi ruokaa varastavia miehiä ja naisia. Työläiset pakotettiin töihin ja vastustelijat sekä kommunistit vietiin ”valko-Suomen vankila-helvettiin”, jossa lehden mukaan tapahtui kidutusta ja murhia.⁵¹ Ironista on, että Neuvostoliitto itse tuli tunnetuksi mielipuolisista vangitsemisista sekä toisinajattelijoiden ja poliittisten vastustajien kidutuksista ja teloituksista.⁵²

Kansansortajan Suomi-viholliskuvan vastakuva kuitenkin antaa olettaa, että Neuvostoliitossa hallitus ei sortanut työläisiä, eivätkä viranomaiset käyttäneet väkivaltaa heitä kohtaan. Vastakuva ohjaa ajattelemaan, että Neuvostoliitossa oli rauhanomaiset ja huolettomat oltavat, eikä kansalaisten tarvinnut osoittaa mieltä, sillä hyvätahtoinen hallitus, tai tässä tapauksessa toveri Stalin, politiikallaan tyydytti heidän perustarpeensa. Neuvostopropagandan mukaan vihollisvaltioiden hallitukset riistivät ja rankaisivat kansaansa mielivaltaisesti, kun taas Neuvostoliitto oli ”todellisen demokratian maa”⁵³, kuten *Totuudessakin* otsikoitiin. Asetelma kuulostaa nykyään suorastaan irvokkaalta, kun Neuvostoliittoa pidetään totalitarismin malliesimerkkinä. Demokratia ja totalitarismi voidaankin nostaa jälleen yhdeksi

vastapariksi, jolla oli keskeinen rooli sekä Suomen viholliskuvan että Neuvosto-Karjalan omakuvan luomisessa. *Totuudessa* Suomi oli autoritäärisine piirteineen lähes totalitaristinen diktatuuri, ja Neuvostoliitto taas demokraattinen yhteiskunta, jossa kansalaisten vapaudet ja oikeudet toteutuivat.

Saksan hyökättyä Neuvostoliittoon Suomen kansa sai *Totuudessa* toisen sortajan, fasistisen⁵⁴ Saksan. Suomen ja Saksan yhteistyö esitettiin *Totuudessa* kapitalistien ahneutena ja Suomen sodanhaluisen hallituksen juonena. Kirjoittelun mukaan Suomi oli alistussuhteessa Saksaan Suomen hallituksen sekä puolustusvoimien ylipäällikön, C. G. E. Mannerheimin, tahdosta.⁵⁵ Vaikka Saksa oli Neuvostoliiton päävihollinen *Totuudessa*, kuten muissakin medioissa, ja maata vastaan käytettiin vahvaa retorista kieltä, Suomen valtiojohdolle annettiin kuitenkin lehdessä täysi vastuu liittolaissuhteen syntymisestä. Näin vältettiin mahdolliset sympatiat pientä Suomea kohtaan. Suomen kansan kärsimykset saksalaisten ikeen alla olivat *Totuudessa* tärkeä narratiivi kansansortajien viholliskuvaa rakennettaessa. Eräskin otsikko julisti: ”Hitleriläiset ovat syösseet Suomen kansan onnettomuuteen”⁵⁶. Kansansortajien viholliskuvassa keskeistä on valtiojohdon itsekkyys ja rahan- sekä vallanhimo hinnalla millä hyvänsä. Suomen hallitus oli *Totuuden* mukaan valmis uhraamaan paitsi kansan, myös koko Suomen itsenäisen valtion saadakseen itselleen hiukan enemmän. Niinpä Suomen hallituksen vastakuvana on epäitsekäs, kansaansa rakastava neuvostohallitus, joka puolustaa maataan vieraiden valtioiden intresseiltä. Tämä vastakuva oli neuvostopropagandan kestoosuosikkeja – *Totuudessa*akin kiiteltiin moneen otteeseen ”toveri Stalinia”, viisasta ja suurta isää, johtajaa ja opettajaa.⁵⁷

Suomen hallituksen harjoittama kansan sortaminen ei rajoittunut *Totuuden* mukaan vain omiin kansalaisiin. Suomalaisten työläisten lisäksi Suomen hallituksen katsottiin nimittäin sortavan Neuvostoliiton kansalaisia. Suomen hallituksen ajateltiin olevan erityisen vihamielinen Neuvostoliittoa kohtaan, mistä *Totuuden* mukaan todisti muun muassa Suomen-Neuvostoliiton rauhan ja ystävyyden seuran⁵⁸ kaltoinkohtelu sekä Neuvostoliiton vir-

kailijoihin ja lähettiläisiin kohdistetut pakkotoimet.⁵⁹ *Totuudessa* koettiin sitä paitsi Suomen kommunistien piinaaminen henkilökohtaisesti – olihan lehti Karjalais-suomalaisen SNT:n lehti. Voitiin myös järkeillä, että vasemmiston ja työväen kohtaama syrjintä oli syrjintää myös itse työväen valtiota eli Neuvostoliittoa kohtaan. *Totuus* antoi mielellään olettaa, että valkoinen Suomi oli 1900-luvun alusta lähtien vihannut Neuvostoliittoa, tehnyt sotaretkiä Neuvosto-Karjalaan ja suunnitellut suurhyökkäystä milloin Englannin ja Ranskan, milloin Saksan tuella. Niinpä Suomi oli aina aktiivinen aloittaja, Neuvostoliitto taas passiivinen reagoija. Koska Suomi teki jotain, oli Neuvostoliitto pakotettu toimimaan. Suomi oli siis vastaparissa hyökkääjä, Neuvostoliitto puolustautuja. Tätä narratiivia sovellettiin häpeilemättä myös talvisotaan, jossa Neuvostoliitto *Totuuden* mukaan puolustautui Suomen hallituksen sotaprovokaatiota vastaan ja takasi Leningradin turvallisuuden, jota Suomen kautta hyökkäystä suunnittelevat länsivallat uhkasivat. Todellisuudessa kyse oli Neuvostoliiton hyökkäysdasta Suomeen.

Siinä, missä valkosuomalaiset ja vandaalit olivat erityisesti sotilaista esitettyjä sodan viholliskuvia, olivat kapitalistit ja kansansortajat erityisesti Suomen valtiosta ja hallituksesta esitettyjä rauhan aikana rakennettuja viholliskuvia. Harle erottelee kirjassaan sodan vihollisen kirjoittamalla sen pienellä alkukirjaimella. Hänen mukaansa vihollisuus on sodassa tasa-arvoista: molemmat ovat toistensa vihollisia, ja kysymys on yksinkertaisesti siitä, kumpi tappaa ja kumpi tulee tapetuksi. Sitten Harle nostaa esiin Vihollisen suurella alkukirjaimella. Vihollinen on ”- - hyvän ja pahan vastakohtaisuuden tai taistelun keskeinen elementti, joka edustaa tässä kokonaisuudessa pahuutta.”⁶⁰ Sodassa voi Harlen mukaan tietenkin olla vastassa myös Vihollinen, ja näin usein esitetäänkin sotapropagandassa, jotta voidaan paremmin motivoida kansalaisia taisteluun.⁶¹ Kun tarkastellaan *Totuuden* Suomi-viholliskuvia, on kyse monesti Vihollisesta suurella alkukirjaimella. Valkoinen ja punainen, kapitalisti ja sosialisti olivat vastakkainasettelultaan yhtä ristiriitaisia kuin hyvä ja paha, yhtä sovittamattomia kuin oikeus ja vääräys. Niinpä taistelu valkosuomalai-

sia vandaaleja ja kansaa sortavia kapitalisteja vastaan oli taistelu kosmista paha, pahuuden ideaa vastaan. Oma ryhmä nähtiin vastakohtaisesti hyvänä, jopa jumalallisena, ja ehdottoman oikeamielisenä. Olisi kuitenkin väärin väittää, että Suomi ei koskaan ollut Neuvosto-Karjalassa vihollinen pienellä alkukirjaimella. Esimerkiksi talvisodan vastustajista puhuttiin *Totuudessa* toisinaan melko niukalla tunnelatauksella. Vaikka sotilaita kutsuttiin *valkosuomalaisiksi*, eivät he tekemisissään vaikuttaneet aina demoniselta pahalta, vaan pelkästään stereotyyppiseltä sodan vastustajalta, joka teki sodankäynnille tavallisia tuhotoimia.

Lopuksi

Olen artikkelissani käyttänyt Suomi-viholliskuvista nousseita arkkityyppejä vastapareja hyväksi tutkiessani, millainen oli *Totuuden* mukaan ihanteellinen karjalais-suomalainen kommunisti. Suomen viholliskuvista peilattujen arvojen mukaan tämä oli ainakin punainen, vallankumouksellinen, sosialistinen, oikeamielinen, uhrautuvainen, sankarillinen, ahkera, sivistynyt ja rauhaa rakentava voittoisa maanpuolustaja. *Totuus* sanoitti karjalais-suomalaisia kansalaisiaan hyvin pitkälti samoilla ominaisuuksilla. Kommunistinen ideologia ja siihen liittyneet ominaisuudet olivat puoluelehti *Totuudessa* luonnollisesti hyvin tärkeässä ja näkyvässä roolissa. Yleisesti hyveellisenä pidetyt luonteenpiirteet, kuten ahkeruus ja sivistyneisyys, taas olivat helppoja keinoja nostattaa oman ryhmän paremmuudentuntoa. Sodan aggressiivisen ja hyökkäävän viholliskuvan vastakuvaksi jäi kuitenkin lopulta melko passiivinen, vaikkakin sotataitoinen reagoija. Ennen toista maailmansotaa puna-armeijan piirissä oli korostettu nimenomaan hyökkäyshenkisyyttä, aktiivista puolustusta ja vastustajan tuhoamista sen omalla maaperällä.⁶² Erilainen kohdeyleisö sekä Saksan odottamaton hyökkäys selittänevät eriävät suuntaukset. Suomen viholliskuvista nousivat esiin vielä valtioihin liittyvät poliittiset arvot vastapareineen, joista yhdistettiin Neuvostoliittoon esimerkiksi demokratia, kansalaisten tasa-arvo

sekä kansojen vapaus. Neuvostovaltion tulevaisuus näytti katastrofaaliseen Suomeen peilattuna *Totuudessa* valoisaletta auvalta. Suomesta esitettyt viholliskuvat määritteliävätkin oman ryhmän lisäksi myös näkemystä omasta valtiosta ja hallituksesta sekä sen suhteesta kansalaisiin.

Artikkelissani käy ilmi, että *Totuudessa* tapahtui, tietoisesti tai tiedostamatta, viholliskuvateorioiden esittelemä prosessi, jossa omakuva konstruoidaan viholliskuvan vastakuvaksi. Viholliskuvat olivat *Totuudessa* oiva keino erottaa oma, neuvostoliittolainen karjalais-suomalainen ryhmä toisista, vihollis-suomalaisista. Erottuminen oli ainakin propagandan tasolla helppoa jyrkkien arkkityyppisten vastaparien ansiosta. Suomesta esitetty viholliskuva rakensi omalle ryhmälle ulkopuolisen vihollisen, jonka avulla voitiin luoda sisäistä yhtenäisyyttä juuri muodostetulle KSSNT:n alueelle. Suomalaisuuden kunnianpalautus KSSNT:ssa oli kriittistä uuden karjalais-suomalaisen tasavallan legitimoimiseksi, mutta se oli tehtävä Neuvostoliiton ideologisten raamien sisällä. *Totuus* tarjosi kommunismiin sopivaa suomalaisuutta ylistämällä esimerkiksi Aleksis Kiveä, Minna Canthia sekä Maiju Lassilaa. Taiteilijoita yhdistivät luonnollisesti työväenluokkaisuus sekä suomalaista yhteiskuntaa kritisoivat tuotokset. Suomalaisuus esitettiinkin *Totuudessa* positiivisessa valossa, ja esimerkiksi suomen kielen opiskeluun kannustettiin. *Totuus* yritti omia suomalaisuuden itselleen porvarilliselta vihollis-Suomelta, jota syytettiin esimerkiksi mainittujen taitelijoiden herjaamisesta sekä älyllisestä moukkamaisuudesta. On huomionarvoista, että omaan, karjalais-suomalaiseen ryhmään toivotettiin tervetulleeksi myös Suomessa asuvat työläiset ja kommunistit.

Suomen vihollisuus oli Neuvosto-Karjalassa moniulotteinen asia, sillä viholliskuvien luojilla sekä kohdeyleisöllä oli paljon yhteistä viholliskuvien kohteiden kanssa. Neuvostoliitossa vihollisuus ei kuitenkaan liittynyt kansallisuuteen, vaan yhteiskuntaluokkiin. Tämä mahdollisti sekä ystävien että vihollisten löytämisen yhden valtion sisällä. Neuvostopropagandalla oli siis tärkeä tehtävä vihollisen konstruomisessa, kun tätä ei voinutkaan erotella ulkoisesti esimerkiksi kansallisuuden, kielen tai etnisyy-

den perusteella. Kommunistinen ideologia tarjosi niin vihollisen kuin oman ryhmän raamit, jotka voitiin sitten täyttää tarkoituksenmukaisilla ja ajankohtaisilla ominaisuuksilla sekä aluespesifeillä narratiiveilla. Uunituoreessa Karjalais-suomalaisessa SNT:ssa oman ryhmän määrittely oli arvioni mukaan viholliskuvia kriittisempi tehtävä: siinä, missä Suomi-viholliskuvia oli esitetty Neuvostoliiton alusta asti, karjalais-suomalainen identiteetti saavuttamassaan mittakaavassa oli kansalaisille jotain uutta, ja se tuli konstruoida nopeasti ja uskottavasti. *Totuuden* toimittajat löivät kuitenkin kaksi kärpää yhdellä iskulla: he tulivat vihollis-suomalaisia määritellessään määritelleeksi myös itsensä.

Viitteet

- 1 Vuorinen 2007, 245; Pörsti 2017, 68, 72.
- 2 Neuvostoliitto oli talvisodan jälkeen olettanut, että Suomen luovuttamien alueiden asukkaat jäisivät asuinsijoilleen ja tulisivat KSSNT:n alaisiksi. Heidän laajamittainen evakuointinsa tuli yllätyksenä neuvostojohdolle. KSSNT:n nimeen tuli silti sana ”suomalainen”, mitä perusteltiin Suomelta saatujen alueiden suomalaisuudella. Uusi tasavalta sai lähes kaikki Suomen luovuttamat alueet lukuun ottamatta pientä osaa Karjalan kannasta, joka liitettiin Leningradin alueeseen. Kilin 1994, 196–197.
- 3 Kilin 1994, 195; Hyytiä 1999, 12, 17; Vihavainen 2000, 42.
- 4 Kangaspuro 2000, 139.
- 5 Vuorinen 2007, 244; Harle 2023, 32; Rieber & Kelly 1991, 10.
- 6 Kotilainen & Vuorinen 2014, vii.
- 7 Harle 2023, 153, 164.
- 8 Laakso 2023, 11–12, 16, Hyytiä 1999, 20.
- 9 Takala 2009, 292; Pörsti 2017, 76–77, 80; Hyytiä 1999, 15; Vihavainen 2000, 46.
- 10 Vihavainen 2000, 41.
- 11 Ibid.
- 12 Laakso 2023, 59, 97.
- 13 Laakkonen 2021, 167–168; Takala 2009, 281, 286.
- 14 Laakso 2023, 14–16.
- 15 Timo Vihavainen on todennut talvisodan aikaisista Neuvosto-Karjalan lehdistä seuraavaa: ”Vaikka artikkeleissa suhtauduttiinkin totuuteen varsin vapaamielisesti, oli tapana yleensä kuitenkin esittää myös tosiasioita, jotka sitten tulkittiin ’edistyksellisesti.’” Vihavainen 1990, 122.
- 16 Aineistonani ovat kaikki ne *Totuus*-lehden numerot vuosilta 1940-1941, jotka ovat tällä hetkellä saatavilla Suomen kirjastoista.
- 17 En ole laskenut Suomi-mainintoihin mukaan sellaisia kirjoituksia, joissa on kyse Neuvosto-Karjalan alueen omasta suomalaisuudesta, kuten esimerkiksi suomen kielen opiskelusta KSSNT:ssa.
- 18 *Totuus* 30.7.1941, 2.
- 19 Kangas 2010, 141.
- 20 Stalinin vainojen aikana suomalaisia punaisia kommunisteja syytettiin ”suomalaisesta porvarillisesta nationalismista”, ja heidät leimattiin valkoisen Suomen lailla vihollisiksi. Takala 2009, 293.
- 21 Esim. *Totuus* 12.7.1941, 4.

- 22 Wolf 2016, 37.
- 23 *Totuus* 6.8.1941, 1.
- 24 Vares 2012, 84.
- 25 Harle 2023, 39.
- 26 Esim. *Totuus* 1.8.1941, 2.
- 27 Oppenheimer 2006, 271.
- 28 Laakso 2023, 57. Lehtien kuvaukset hirmuteoista saattoivat olla tosia, mutta todennäköisempää on, että niitä suurenneltiin tai sepitettiin, kuten sotapropagandan luonteeseen kuuluu.
- 29 Brooks 2000, 161; Holborn 2007, 14–15.
- 30 *Totuus* 15.8.1941, 2.
- 31 Esim. *Totuus* 6.10.1940, 2; *Totuus* 20.9.1940, 2. Talvisodan jälkeen Neuvostoliitto vaati tiukasti korvauksia suomalaisten tuhoamista tuotantolaitoksista ja niistä viedyistä osista, mikä selittää aiheen ajankohtaisuuden *Totuudessakin*. Hyytiä 1999, 29–30.
- 32 Neuvostoliiton Tietotoimisto oli kaikkien Neuvostoliiton sotauutisten virallinen lähde, ja se valvoi niin koti- kuin ulkomaista uutisointia. Brooks 2001, 161.
- 33 *Totuus* 12.7.1941, 2; *Totuus* 30.7.1941, 2.
- 34 Frolov 2009, 336.
- 35 Vares 2012, 84.
- 36 Esim. *Totuus* 12.8.1941, 3.
- 37 *Totuus* 10.4.1940, 2; Hyytiä 1999, 11.
- 38 *Totuus* 28.6.1940, 1. Suomeksi käännetty *Pravdan* pääkirjoitus.
- 39 Harle 1991, 151; Hyytiä 1999, 16.
- 40 *Totuus* 9.10.1940, 1; *Totuus* 10.7.1940, 3.
- 41 *Totuus* 10.4.1940, 1.
- 42 *Totuus* 5.7.1941, 1.
- 43 Wolf 2016, 37.
- 44 *Totuus* 4.8.1940, 4.
- 45 *Totuus* 2.11.1940, 2.
- 46 Fettweis 2015, 154.
- 47 *Totuus* 7.11.1940, 2.
- 48 Rentola 1994, 366.
- 49 Mainittakoon, että sisällissodankaan aikana Suomessa ei vallinnut täydellinen kahtiajako. Osa suomalaisista onnistui pysyttelemään sisällissodan ulkopuolella.

- 50 *Totuus* 4.7.1941, 4.
- 51 *Totuus* 25.7.1941, 4; *Totuus* 1.8.1941, 1; *Totuus* 30.12.1940, 3.
- 52 Pörsti 2017, 67.
- 53 *Totuus* 25.10.1940, 3.
- 54 On huomionarvoista, että sana ”fasisti” varattiin *Totuus*-lehdissä vain saksalaisten kuvaamiseen. Yksin suomalaisiin, silloin kun heitä ei kuvattu yhdessä saksalaisten kanssa, sanaa käytettiin ani harvoin. Löytö on mielenkiintoinen, kun sitä peilataan 1920- ja 1930-lukujen neuvostopropagandaan, jossa vihollisia leimattiin jatkuvasti juuri fasisteiksi. Neuvostoliiton ja Saksan vuonna 1939 solmiman Molotov-Ribbentrop-sopimuksen myötä fasisti-sana katosi Neuvostoliiton propagandasta muun Saksalle epäsuotuisan kirjoittelun mukana, palatakseen kuitenkin takaisin kaksi vuotta myöhemmin Saksan hyökättyä Neuvostoliittoon. Senjavskaja 2009, 307; Brooks 2001, 151, 153.
- 55 *Totuus* 25.7.1941, 1.
- 56 *Totuus* 12.7.1941, 4.
- 57 Ks. esim. *Totuus* 10.4.1940.
- 58 *Totuudessa* muodossa ”Neuvostoliiton-Suomen rauhan ja ystävyuden seura”. Seura perustettiin Suomessa 22.5.1940 tavoitteenaan saavuttaa ystävälliset suhteet Suomen ja Neuvostoliiton välille. Suomen hallitus epäili seuran mahdollisesti ajavan Neuvostoliiton etuja, mikä johti seuran toimintaa rajoittaviin toimenpiteisiin. Rentola 1994, 218–219, 249; Laine 1982, 43.
- 59 *Totuus* 25.7.1940, 4; *Totuus* 6.8.1941, 4.
- 60 Harle 2023, 26.
- 61 Harle 2023, 25, 27.
- 62 Lalu 2017, 134–135.

Lähteet ja kirjallisuus

Lehdet

Totuus 1940–1941.

Kirjallisuus

Brooks, Jeffrey (2001): *Thank You, Comrade Stalin! Soviet Public Culture from Revolution to Cold War*. Princeton University Press, Princeton.

Fettweis, Christopher J. (2015): Misreading the Enemy. *Survival* 57 (5), 149–172.

Frolov, Dmitri (2009): Muodostivatko suomalaiset sotavangit 1939–1944 viholliskuvan? Teoksessa Olga Iljuha, Aleksei Tsamutali & Timo Vihavainen (toim.), *Monikasvoinen Suomi. Venäläisten mielikuvia Suomesta ja suomalaisista*. Edita, Helsinki, 330–359.

Harle, Vilho (2023): *Hyvä, paha, ystävä, vihollinen*. 2. uudistettu laitos. Rosebud, Helsinki.

Holborn, Mark (2007): Propaganda. Teoksessa Mark Holborn (toim.), *Propaganda: valokuvia neuvostoarkistoista*. Otava, Helsinki, 13–18.

Hyytiä, Osmo (1999): *Karjalais-Suomalainen neuvostotasavalta 1940–1956 – kansallinen tasavalta?* Suomen Historiallinen Seura, Helsinki.

Kangas, Reeta (2010): Mercenary Mannerheims and the Vicious League of Nations: Winter War (1939–1941) in Pravda Political Cartoons. Teoksessa Tiina Lintunen & Louis Clerc (toim.), *Kenen sota? Uusia näkökulmia talvisotaan*. Helsingin yliopisto, Helsinki, 127–150.

Kangaspuro, Markku (2000): Neuvosto-Karjalan suomalainen kausi. Teoksessa Timo Vihavainen & Irina Takala (toim.), *Yhtä suurta perhettä: bolševikkien kansallisuuspolitiikka Luoteis-Venäjällä 1920–1950-luvuilla*. Aleksanteri-instituutti, Helsinki, 130–180.

Kilin, Juri (1994): Karjalais-suomalainen Sosialistinen Neuvostotasavalta. Teoksessa Antero Heikkinen, Hannes Sihvo & Tapio Hämynen (toim.), *Kahden Karjalan välillä. Kahden Riikin riitamaalla*. Joensuun yliopiston humanistinen tiedekunta, Joensuu, 195–202.

Kotilainen, Noora & Vuorinen, Marja (2014): Introduction. Teoksessa Marja Vuorinen, Noora Kotilainen & Aki-Mauri Huhtinen (toim.), *Binaries in Battle: Representations of Division and Conflict*. Cambridge Scholars, Newcastle upon Tyne, vii–xxiv.

Laakkonen, Anna (2021): ”Kansan vihollisille korkein rangaistus” – suomalaiset osana neuvostovallan propagandakoneistoa 1920–1937. Teoksessa Marja Vuorinen (toim.), *Vihapuheen, viholliskuvien ja disinformaation historiaa*.

- Vallan ja vastarinnan välineitä.* Turun Historiallinen Yhdistys, Turku, 159–188.
- Laakso, Mirka (2023): *Valkosuomalaiset vandaalit ja kapitalistiset kansansortajat: Viholliskuva Suomesta neuvostokarjalaisessa Totuus-lehdessä 1940–1942.* Poliittisen historian pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto, Turku.
- Laine, Antti (1982): *Suur-Suomen kahdet kasvot: Itä-Karjalan siviiliväestön asema suomalaisessa miehityshallinnossa 1941–1944.* Otava, Helsinki.
- Lalu, Petteri (2017): Vähällä verelläkö? Näkikö puna-armeija ja sen kehittäjä tulevan sodan kuvan ”oikein”? Teoksessa Vesa Tynkkynen (toim.), *Tuleva sota. Ennustamisen sietämätön vaikeus.* Edita, Helsinki.
- Oppenheimer, Louis (2006): The Development of Enemy Images: A Theoretical Contribution. *Peace and Conflict Journal of Peace Psychology*, 12 (3), 269–292.
- Pörsti, Joonas (2017): *Propagandan lumo. Sata vuotta mielen hallintaa.* Kustannusosakeyhtiö Teos, Helsinki.
- Rentola, Kimmo (1994): *Kenen joukoissa seisot? Suomalainen kommunismi ja sota 1937-1945.* WSOY, Porvoo; Helsinki; Juva.
- Rieber, Robert W. ja Kelly, Robert J. (1991): Substance and Shadow: Images of the Enemy. Teoksessa Robert W. Rieber (toim.), *The Psychology of War and Peace: The Image of the Enemy.* Plenum Press, New York, 3–40.
- Takala, Irina (2009): Neuvosto-Karjalan asukkaiden näkemykset suomalaisista 1920–30-luvuilla. Teoksessa Olga Iljuha, Aleksei Tsamutali & Timo Vihavainen (toim.), *Monikasvoinen Suomi. Venäläisten mielikuvia Suomesta ja suomalaisista.* Edita, Helsinki, 273–296.
- Vares, Vesa (2012): Childlike Masses against True Men of Valour: The Comical Image of the Russians in Finland During The Finnish-Soviet Winter War (1939-1940). Teoksessa Marja Vuorinen (toim.), *Enemy Images in War Propaganda.* Cambridge Scholars, Newcastle upon Tyne, 57–88.
- Vihavainen, Timo (1990): *Marssi Helsinkiin: Suomen talvisota neuvostolehdistössä.* Tammi, Helsinki.
- Vihavainen, Timo (2000): VKP(b):n / NKP:n kansallisuuspolitiikka 1920–1950-luvuilla ja karjalaisten ja suomalaisten kohtalo. Teoksessa Timo Vihavainen & Irina Takala (toim.), *Yhtä suurta perhettä: bolševikkien kansallisuuspolitiikka Luoteis-Venäjällä 1920–1950-luvuilla.* Aleksanteri-instituutti, Helsinki, 21–50.
- Vuorinen, Marja (2007): Miten vihollinen sijoitetaan. Teoksessa Harri Veivo (toim.), *Vastarinta / resistanssi: Konfliktit, vastustus ja sota semiotiikan tutkimuskohteina.* Yliopistopaino, Helsinki, 242–260.
- Wolf, Erika (2016): *Aleksandr Zhitomirsky: photomontage as a weapon of World War II and the Cold War.* The Art Institute of Chicago, Chicago.